«Σκηνές από ένα γάμο» και «Μάρτυρας κατηγορίας» επί σκηνής

Μπέργκμαν και Αγκάθα Κρίστι στην Αθήνα

Η ΕΥΘΡΑΥΣΤΗ και δυσανάγνωστη γυναικεία ψυχολογία στο «Σκηνές από ένα γάμο» του Ινγκμαρ Μπέργκμαν, με το Μηνά Χατζησάββα και την Καριοφυλλιά Καραμπέτη, και το κλασικό μυστήριο της Αγκάθα Κρίστι στο «Μάρτυρα Κατηγορίας», σκηνοθετημένο από τον ιδιοφυή και απρόβλεπτο Αντώνη Καλογρίδη, σε δύο ενδιαφέρουσες παραστάσεις.

Πάνω στις βαθιές ρωγμές της γυναικείας ψυχολογίας στοχάζεται για άλλη μια φορά ο Ινγκμαρ Μπέργκμαν, καθώς στις «Σκηνές από ένα γάμο» βυθίζει το διεισδυτικό βλέμμα του στην αδιέξοδη, λυσσαλέα σχέση των δύο φύλων και στο αίτημα του «ασθενέστερου» για χειραφέτηση. Ο κορυφαίος Σουηδός καλλιτέχνης, εξάλλου, ακολουθώντας την παράδοση των μεγάλων συγγραφέων των σκανδιναβικών χωρών και ενισχύοντας τον προβληματισμό τους, επικεντρώνει συχνά τη θεματική του στην εξοντωτική πάλη άντρα-γυναίκας, δείχνοντας ότι στις προτεσταντικές κοινωνίες του Βορρά οι ανθρώπινες συμπεριφορές δεν έχουν και πολύ αλλάξει από την εποχή της δεσποινίδας Τζούλιας ή της Νόρας.

Δεν είναι τυχαίο, λοιπόν, που -με δική του πρωτοβουλία και σκηνοθεσία- το παραπάνω έργο του, μαζί με το «Κουκλόσπιτο» του Ιψεν και τη «Δεσποινίδα Τζούλια» του Στρίντμπεργκ, αποτέλεσαν μια τριλογία η οποία παρουσιάστηκε στο Residenzteater του Μονάχου κάτω από τον ενιαίο τίτλο «Bergman Project».

Στα τρία αυτά κείμενα, η Νόρα, η Τζούλια και η σύγχρονη Μαριάννα, έχοντας ως κοινή εμπειρία την παγίδευσή τους από κοινωνικούς θεσμούς, αναζητούν δρόμους διαφυγής. Η Νόρα εγκαταλείπει την οικογένειά της. Η Τζούλια ελευθερώνεται μέσα από το θάνατο. Και η Μαριάννα επιβιώνει στην αγκαλιά ενός νέου εραστή.

Όμως ο Μπέργκμαν δεν περιορίζεται στη σκιαγράφηση των γυναικείων χαρακτήρων και στην ανάγκη να ορθώσουν το ανάστημά τους. Με αφορμή τα επαναλαμβανόμενα καταστροφικά παιχνίδια των ζευγαριών, εκφράζει την υπαρξιακή αγωνία του για τον κόσμο. Έναν κόσμο στον οποίο «η κόλαση βρίσκεται μέσα μας» και ο άνθρωπος πορεύεται μόνος, ξεχασμένος από το Θεό. Και όπως ο ίδιος επισημαίνει: «...Βρισκόμαστε σε μια πλαγιά όπου τίποτα δεν μπορεί να μας σταματήσει. Οι αντίθετες δυνάμεις είναι πολύ λίγες, πολύ αποδιοργανωμένες, πολύ αδιέξοδες, πολύ αδύναμες. Στη Δύση όλα πηγαίνουν κατά διαβόλου. Και το ξέρουμε. Και όσο πάνε και χειροτερεύουν...»

Το «Σκηνές από ένα γάμο», που παίζεται τώρα στο «Προσκήνιο», πρωτοπαρουσιάστηκε ως τηλεοπτική σειρά και έγινε ευρύτερα γνωστό από την ομώνυμη ταινία (1973), με τη Λιβ Ούλμαν και τον Ερλαντ Γιόζεφσον. Στη συνέχεια ο συγγραφέας-σκηνοθέτης, σε συνεργασία με τους ηθοποιούς του, διαμόρφωσε τη θεατρική του εκδοχή.

Πρόκειται για μια ανάλυση του τρόπου με τον οποίο ένας επιφανειακά επιτυχημένος γάμος οδηγείται στη βίαιη διάλυσή του, αλλά και για την εσωτερική διαδρομή των ηρώων από την ανωριμότητα στην αυτογνωσία και από την απόρριψη στην αποδοχή.

Στην παράσταση της Νικαίτης Κοντούρη οι επτά σκηνές του έργου «συνδέονται» με ισάριθμα ιντερλούδια - διαδικασία που χρησιμοποιεί ο ίδιος ο Μπέργκμαν στη δουλειά του, πιστεύοντας ότι «αν οδηγήσεις το κοινό εκτός της δράσης για λίγο και έπειτα το επαναφέρεις, θα καταφέρεις να δυναμώσεις τα συναισθήματα, την ευαισθησία και τη δεκτικότητά του...» Αν, όμως, μια τέτοια στρατηγική λειτουργεί στον κινηματογράφο, δεν συμβαίνει το ίδιο και στη σκηνή. Στην προκειμένη περίπτωση, οι παρεμβολές, που πραγματοποιούνται με τη μορφή μικρών βίντεο, δεν επιτυγχάνουν το ανάλογο αποτέλεσμα.

Επιπλέον, το κείμενο στερείται πυκνότητας. Ωστόσο, η ικανή σκηνοθέτιδα, διαθέτοντας την καίρια μετάφραση του Ζαννή Ψάλτη και καθοδηγώντας με ακρίβεια τους ηθοποιούς της, στήνει ένα θέαμα ρεαλιστικό, με έντονες συγκρούσεις, σαφήνεια χαρακτήρων και, κυρίως, σφιχτό ρυθμό. Ο Μηνάς Χατζησάββας (Γιόχαν), με μια ιδιαίτερα ουσιαστική ερμηνεία, αποτυπώνει σπαρακτικά τις ρωγμές και τις αμφιταλαντεύσεις του ρόλου του. Η Καρυοφυλλιά Καραμπέτη (Μαριάννα) παίζει με στέρεα τεχνική αυτή την άγρια παρτίδα σκάκι.

Η μεγάλη κυρία του αστυνομικού μυθιστορήματος, με τους παγκοσμίως διάσημους ήρωές της -τον Πουαρό και τη Μις Μαρπλ- υπήρξε μια εξίσου ενδιαφέρουσα θεατρική συγγραφέας. Πολλά από τα έργα της διαμορφώθηκαν για να ανεβούν στη σκηνή ή να μεταφερθούν στη μεγάλη οθόνη, ενώ έγραψε και 16 κείμενα για το θέατρο, κάποια εκ των οποίων γνώρισαν πρωτοφανή επιτυχία.

Όπως η «Ποντικοπαγίδα» που πρωτοπαρουσιάστηκε στο Λονδίνο το 1952 και εξακολουθεί να παίζεται μέχρι σήμερα. Ο «Μάρτυρας κατηγορίας»(1953), που ξεπήδησε από ένα διήγημά της, μπορεί να μην είχε μια τέτοια εντυπωσιακή πορεία, αλλά διεκδίκησε το δικό του μερίδιο στις προτιμήσεις των κριτικών και του θεατρόφιλου κοινού. Και, επιπλέον, έγινε μια θαυμάσια ταινία από τον Μπίλι Γουάιλντερ το 1957, με πρωταγωνιστές τη Μάρλεν Ντίτριχ, τον Τάιρον Πάουερ και τον Τσαρλς Λότον.

Η Αγκάθα Κρίστι πλέκει και εδώ ένα μύθο φορτισμένο με μυστήριο, σασπένς και ίντριγκα, που διαδραματίζεται σε μια αίθουσα δικαστηρίου.

Ύποπτος για το φόνο μιας πλούσιας μεσήλικης κυρίας είναι ένας νέος άντρας, χωρίς άλλοθι, με μοναδικό μάρτυρα υπεράσπισης τη γερμανίδα γυναίκα του.

Αυτή την αινιγματική περσόνα, που αιφνιδιάζει με τις «μεταμορφώσεις» της και στο τέλος ευθύνεται για την απροσδόκητη ανατροπή της πλοκής, υποδύεται με υποκριτική ωριμότητα η Κάτια Δανδουλάκη. Ο Δάνης Κατρανίδης (επηρμένος ποινικολόγος) αναδεικνύει τα πεδία ειρωνείας του ρόλου του και ο Κώστας Σπυρόπουλος (ο κατηγορούμενος), στην πιο καλή στιγμή της καριέρας του, σκιαγραφεί με αμεσότητα το πορτρέτο του αφελούς θύματος. Εύστοχη, όπως πάντα, η Σούλα Αθανασιάδου (οικονόμος). Διασκεδαστική η υπερβολική γεροντοκόρη της Αριέττας Μουτούση (νοσοκόμα) και πειστικός ο συνήγορος της Πολιτικής Αγωγής του Κώστα Φαλελάκη. Οι υπόλοιποι ηθοποιοί (Κ. Τζανοκωστάκης, Ολυμπία Σκορδίλη, Γ. Λαμπρόπουλος, Στ. Χρήστου, Δ. Καλτακίδου) στήριξαν τη σωστή θερμοκρασία της παράστασης.

Ο Αντώνης Καλογρίδης, σκηνοθέτης-σκηνογράφος, γνωστός για τις εξεζητημένες

επιλογές του, κατάφερε εδώ να χαλιναγωγήσει τη φαντασία του, χωρίς να μειώσει τη δύναμή της. Έφτιαξε ένα καλόγουστο, ρυθμικό θέαμα με ενδιαφέρουσες σκηνικές λύσεις. Τη ρέουσα απόδοση του έργου επιμελήθηκε ο Μάριος Πλωρίτης.

Και Παπαδιαμάντης στη Θεσσαλονίκη

Το «Μοιρολόγι Φώκιας» είναι μια παράσταση που βασίζεται σε τρία διηγήματα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη. Πρόκειται για τα διηγήματα «Μοιρολόγι Φώκιας», «Έρως ήρως» και το «Άνθος του γιαλού». Το πρώτο αναφέρεται στην απώλεια και τα άλλα δύο στους ανεκπλήρωτους έρωτες. Την παράσταση, με το γενικό τίτλο «Μοιρολόγι Φώκιας», σκηνοθετεί η Μάνια Παπαδημητρίου, σε θεατρική προσαρμογή του Ερρίκου Μπελιέ.

Η μουσική επιμέλεια ανήκει στο Λάμπρο Λιάβα, η εικαστική παρέμβαση και τα κοστούμια έχουν τη φροντίδα του Νίκου Πετρόπουλου, την επιμέλεια κίνησης η Νατάσα Ζούκα και τους φωτισμούς ο Δήμος Αβδελιώδης. Στην παράσταση ακούγεται ένα τραγούδι, σε ποίηση Παπαδιαμάντη, ένα μοιρολόι, που έγραψε και ερμηνεύει ο Λουδοβίκος των Ανωγείων. Μαζί με τον Τάκη Χρυσικάκο παίζει η νέα ηθοποιός του Θεάτρου Τέχνης Μαρία Κόμη - Παπαγιαννάκη. Το «Μοιρολόγι Φώκιας» δίνει την ευκαιρία στον Τάκη Χρυσικάκο να εμβαθύνει για δεύτερη φορά - μετά το περσινό «Αμάρτημα της μητρός μου» του Γεωργίου Βιζυηνού, που παρουσιάστηκε από το ΔΗΠΕΘΕ Αγρινίου σε σκηνοθεσία Θοδωρή Γκόνη- στα κλασικά κείμενα της ελληνικής λογοτεχνίας.

ΚΡΙΤΙΚΗ: ΕΛΕΝΗ ΠΕΤΑΣΗ

3 Φεβρουαρίου 2006